

PRACTICAL TRAINING IN THE CONTEXT OF THE EDUCATIONAL POLICY OF THE SHUMEN UNIVERISTY

Abstract: The practical training of students is an integral part of the educational process at the University of Shumen. It is aimed at developing the students with practical skills and experience, personal and professional competences necessary for their full future realization. The purpose of this article is to present the opportunities created at the university, which provide full practical training for students from all professional fields.

Author information:

Petinka Galcheva
Assoc. prof., PhD
Faculty of Natural Sciences
at Konstantin Preslavsky – University of Shumen
✉ p.galcheva@shu.bg
🌐 Bulgaria

Keywords:

students, practical training,
fieldwork

Rositsa Davidova
Assoc. prof., PhD
Faculty of Natural Sciences
at Konstantin Preslavsky – University of Shumen
✉ r.davidova@shu.bg
🌐 Bulgaria

В съвременните условия изискванията към випускниците на висшите училища като млади специалисти значително се измениха. От тях се очаква да притежават не само знания и умения, но и професионални и личностни компетентности. Завършващият висше образование специалист трябва да е добре подготвен, да умее да работи в екип, бързо да се адаптира към новите технологии, да има готовност да взема решения в неочаквани и нестандартни ситуации. Всички тези компетентности той може и трябва да придобие в процеса на обучение в университета в рамките на теоретичната и практическата подготовка.

Практическото обучение има за цел придобиване от студентите на практически опит и формиране у тях на професионални компетентности в областта на избраната специалност. То е неотделима част от процеса на обучение във висшето училище, тъй като повишава ефективността на самото обучение и позволява да се постигнете баланс между съдържанието на образователните програми и съвременните изисквания на пазара на труда.

Водеща тенденция в образователната политика на Шуменския университет е **разширяването на дела на практическото обучение** в учебните планове на специалностите от всички професионални направления. Реален израз тази тенденция намира в един от приоритетите на образователния процес залегнали в Стратегията за развитие на ШУ “Епископ Константин Преславски” 2016 - 2025 г., където се предвижда: „Увеличаване на дела на практическото обучение, съобразно изискванията на интелектуалния пазар на труда.”[1]

Академичният колегиум на Шуменския университет се стреми да осигури на студентите и докторантите практическа подготовка, осъществявана както в рамките на университета, така и

чрез изнесени занятия, в реална работна среда.

Практическата подготовка по **базовите теоретични дисциплини**, изграждащи специализирания професионален профил на бъдещите специалисти, се реализира чрез въвеждане на интерактивни лекции и чрез прилагане на съвременни дидактически технологии по време на лабораторните и семинарните упражнения. Практически дейности под формата на тренинги, работа с документи, изготвяне на проекти, изготвяне и представяне на мултимедийни продукти, решаване на казуси, изготвяне на план-конспекти, дидактически игри, симулации, анализи, се използват активно по всяка дисциплина, като често участието в тях е условие за допускане до изпит. Освен посочените интерактивни методи във Факултета по математика и информатика се използват работилница за бъдеще, учебно тренировъчна фирма, групово рали и групов турнир, групов пъзел, откривателска групов работна. Специфични за Факултета по хуманитарни науки практически дейности са панелни дискусии, коментирани първоизточници, ексцерпирани, селектирани и обработка на езиков материал и др. Наред с интерактивните методи в лабораторните упражнения във Факултета по природни науки се използват експериментални изследователски методи, виртуални лаборатории и др.

Обучението е осигурено материално технически със специализирана учебна база. То се провежда в 44 специализирани лаборатории, 37 компютърни зали; 8 художествени ателиета, 5 зали за обучение по музика.

Всички прилагани методи и форми създават необходимите условия за стимулиране на студентите да развиват практическите си умения, да реализират своите новаторски идеи и готовност за професионална кариера. Въвеждането им в процеса на обучение е резултат от проучването на студентските мнения при системните анкетни проучвания относно качеството на обучение.

В съответствие с държавните нормативни актове, свързани с подготовката на педагогически специалисти, **професионално-практическото обучение** в професионални направления Педагогика и Педагогика на обучението по... се осъществява чрез взаимодопълващи се практики - хоспитиране, текуща педагогическа практика и стажантска практика.

Хоспитирането включва наблюдение и анализ на уроци/педагогически ситуации и извънкласни форми на работа (в педагогически групи) при учители-наставници. Целта му е въвеждане на студента в професионалната среда при непосредственото ръководство на преподавателя. Дисциплината поставя началото на професионално-предметна специализация и осигурява съотнасяне на представата за бъдещата професия с педагогическата реалност.

По време на хоспитирането студентите получават разнообразни самостоятелни задачи. Те включват анализ на наблюдавани уроци и изготвяне на варианти на урочни планове на различни видове уроци, изготвяне на проекти за мултимедийни уроци с прилагане принципите на мултиперспективността.

Текущата педагогическа практика включва изнасяне на уроци в училище/педагогически ситуации в детската градина от студенти и обсъждането им в педагогическата група. Предназначението ѝ е да съдейства за адаптиране на студента към реалната професионална дейност, навлизане в същността на професионалната специализация и самостоятелно осъществяване на учебния процес/педагогическо взаимодействие, при косвеното ръководство на преподавателя.

В хода на текущата практика студентът подбира адекватни на темата и вида на урока технологии и ресурси; демонстрира теоретични знания и практически умения; самооценява съответствието на: планиране - реализация, цели – реализация; вижда вариативни възможности за подобряване на представянето си в реална педагогическа среда и предлага нови решения по повод следващите етапи в педагогическата си квалификация. Студентска група наблюдава и води

бележки по урока, анализира и обективно оценява планирането и реализацията; предлага варианти на отделни компоненти от урока; оценява професионални умения на студента, който изнася урока. Критериите за оценяване знанията, уменията и компетентностите на студентите, на оформяне на изпитната оценка, на присъждане на кредити се огласяват предварително в началото на педагогическата квалификация и са неделима част от учебната програма по съответната дисциплина.

Стажантската практика се провежда с откъсване на студентите от учебни занятия в определен от учебния план период в детски градини и училища. Предназначена е да подготви студента за включване в реалната професионална дейност чрез поемане функциите на титуляра – учител-наставник. В този етап на практическа работа в училище/детска градина се затвърдяват формираните в предходните етапи умения за организиране и провеждане на урок/педагогическа ситуация. Студентите стажант-учители вече сами подбират дидактически технологии, използват съвременни учебно-технически и нагледни средства, избират различни решения в сложни ситуации, общуват с учениците/децата и осигуряват активното им участие.

И трите форми на професионално-практическа подготовка са насочени към формиране на ключови професионални компетентности, които се изразяват в следното: създаване на умения за поддържане на професионални взаимоотношения (студент – преподавател, студент – ученик/дете), изградени на основа на общи интереси за работа в екип; формиране на изследователски, технологични, организационни, инструментални и комуникативни компетентности; формиране на професионална мотивираност и положително отношение към бъдещата професия; изграждане на умения за работа със съвременни дидактически технологии; формиране на професионално-педагогически компетентности за организиране и реализиране на съвременен процес на обучение в училище/детска градина.

За провеждането на практико-приложните дисциплини се води стандартизирана документация, включваща Инструкция за организация и провеждане на професионално-практическата подготовка на студентите и Дневник за стажантска практика. Инструкцията е вътрешноуниверситетски документ, който се разработва от Методическия съвет и се приема и утвърждава от Академичния съвет на университета. За провежданата педагогическа практика всеки студент води и представя при завършването ѝ Дневник за стажантска практика. Неотменна част от Дневника е оценката/мнението на учителя-наставник за представянето на студента, която се взема предвид при оформянето на крайната оценка за педагогическата квалификация на всеки студент. Освен Инструкцията и Дневника за подпомагане на практическото обучение в специалностите са разработени Указания за отделните етапи на практиката, Карта/Протокол за анализ на наблюдаван урок, Инвариантен модел на урочен план и др.

С цел обезпечаване на учебния процес, свързан с педагогическата квалификация на студентите е изградена ясно регламентирана система на договорни отношения на Шуменския университет с образователни институции – училища, детски градини и центрове за работа с деца.

Професионални умения и компетентности и практически умения се изграждат и в рамките на специфичните за отделните факултети и специалности форми на практическо обучение: теренни практики, практикуми, тренинги, стажове и др.

Теренните практики и изнесените обучения, характерни за специалностите от Факултета по природни науки, са форма на обучение, при която натрупаните знания по основните и профилиращите дисциплини се интегрират и студентите се учат да решават възникващи проблеми в реална обстановка, а техните практически умения за справяне в конкретни ситуации се анализират и оценяват. Те са важен етап в подготовката на студентите. По време на теренните практики се развиват специфични умения и се усвояват методики присъщи за професията. Теренни практики се реализират в обучението по география, биология, екология, растителна защита.

По време на теренните практики по география студентите се запознават с методите на полевите изследвания – съставят карта на района, работят с геоложки компас, определят GPS координати на основни обекти в избрания маршрут; описват и фотографират основните форми на релефа по избрания маршрут; събират минерални и скални образци, вкаменелости (черупки от миди, охлюви и др. живели през минали геоложки периоди). При теренните практики по биология става практическо запознаване с морфологичните особености и разпознаване на изучаваните таксони от флората и фауната чрез наблюдение сред природата и самостоятелно събиране на обекти. Самостоятелно приготвените лични учебни хербарии и фаунистични сбирки са материален израз на резултатите от практиките.

Провеждането на теренни практики и изнесени обучения се регламентира от Правила за организиране и провеждане на теренни практики и изнесени обучения във ФПН.

Преди началото на всяка практика студентите получават инструкции за провеждането ѝ. Като самостоятелна работа им се възлага реферирание и анализиране на литература и интерпретация на получените от тях експериментални/наблюдателни данни. В края на практиката студентите представят изготвен реферат/полеви дневник и се явяват на защита.

Производствен стаж е включен в учебния план на специалност Туризм, а студентите от специалност Растителна защита обогатяват своите практически умения в хода на **Производствените практики и Преддипломния стаж**. Провеждането им се регламентира от Правила за провеждане на производствени практики и преддипломен/производствен стаж на ФПН. Приключват с отчет за всяка отделна производствена практика или стаж по утвърден образец. Документите за успешно приключили производствени практики и преддипломен стаж могат да послужат и при кандидатстване за работа.

Практикумът по климатология и хидрология е част от дисциплината Обща и регионална климатология и хидрология с практикум на специалност История и география. Провежда се във вид на изнесено обучение. По време на практикума студентите посещават Хидрометеорологична обсерватория, където се запознават с устройството и принципа на работа на уредите за измерване на отделните метеорологични елементи и с методиката на отчитане на елементите, които не се измерват инструментално.

За провеждане на практическо обучение под формата на теренни практики и изнесени обучения се използва специална учебна база и са сключени допълнителни договори. Теренните практики се провеждат в Институт по океанология към БАН – гр. Варна, Хидрометеорологична обсерватория – Шумен, Природен парк „Шуменско плато“, Върбишка планина, Камчийска планина, лесопарк „Кьошкочеве“, маршрут до пещера „Русалка“, местност „Йълдъз табия“, местност „Осмарски колонии“, Градски парк до Община Шумен, Преславска планина, резерват „Дервиша“, Драгоевска планина, резерват „Патлейна“, Мадарско плато и др.

Студентите от специалност Медицинска физика и радиоекология, ОКС „бакалавър“, и специалност Физика, магистърска програма по Медицинска физика, провеждат част от практическите занятия в базите на Консултативен онкологичен център и Диагностично-консултативен център, за което има сключен договор между Шуменския университет и съответния медицински център, а също в производствени фирми като “Алкомет” АД, „КММ 68“ АД, Регионална лаборатория Шумен към Главна дирекция „Лабораторно-аналитична дейност“ към ИОАС и др.

Студенти от специалност Астрономия и метеорология под ръководството на доц. д-р С. Ибрямов участваха в международни научно-образователни кампании за търсене на астероиди, организирани от International Astronomical Search Collaboration към Университета Хардин-Симънс, САЩ на територията на университетската астрономическа обсерватория. През 2017 г. студентите взеха участие в пет кампании за търсене на астероиди и направиха десетки предварителни открития на нови астероиди от Основния астероиден пояс, от които около 10 бяха

проследени и потвърдени като редовни открития. В края на всяка кампания студентите получават сертификати за участие и направените нови открития от Университета Хардин-Симънс и Института по астрономия към университета в Хавай, САЩ.

В учебния план на специалност Педагогика на обучението по български език и история е включена дисциплината *Архивистика и музеология с практикум по история*. Основната цел е студентите да се запознаят с организацията, структурата и с основни документи в областта на архивното и музейното дело. С тази цел те посещават регионалния архив, където практически се обучават да обработват фондове и архивни единици. В РИМ - Шумен и РИМ - Велико Търново студентите получават знания за експонирането на музейните единици и за тяхното съхранение. Посещението в РИМ – Велико Търново се осъществява под формата на учебна екскурзия. Планирането на практическите часове се организира предварително от ръководителя на практиката, като на студентите се поставят индивидуални задачи, които са подчинени на обща концепция. Студентите отчитат практиката като представят резюме на съдържанието на обработения фонд или архивни единици. В РИМ студентите обработват музейни експонати, съставяйки електронни каталози, които представят, за да отчетат практиката си.

Практическото обучение в специалност История се реализира в рамките на *Лятна практика по история и практикумите Музейно дело и Архивистика*. В зависимост от избора на студентите лятната практика се организира като теренна археологическа практика, теренна етнографска практика, работа с документи в Държавен архив – Шумен и Университетска библиотека на Шуменски университет.

Практическите занятия по **Музейно дело** се провеждат във фондохранилището и експозиционните зали на РИМ – Шумен, а по **Архивистика** в Държавен архив – Шумен и други градове в България.

За формиране на практически умения и специфични професионални компетентности студентите от специалност Археология се включват в *Лятна практика по археология* и практикум по **Музейна археология**.

Специфична форма на практическо обучение във Факултета по хуманитарни науки са практико-приложните преподавателско-студентски семинари и традиционните великденски и рождественски работилници за родители и деца, които се организират в храмовете.

Ежегодно за всички студенти от специалност Икономика на Факултета по математика и информатика се организира посещение на водещи корпорации, с включени работни срещи с мениджърските екипи. Осъществени са семинари в Либхер АД Пловдив, Тракия Глас Търговище Херти АД, Шумен.

Подписано е Споразумение за бизнес обучение на студенти участници в програмата „Учебна компания за студенти“ на фондация Джуниър Ачивмънт – България. Всяка година група студенти по желание участва в практическите обучения на „Джуниър Ачивмънт“ България в „Нестле“ България, София по предприемачество и изготвяне на бизнес план. Досега са преминали обучение 20 студенти. Като резултат от обучението при изявено желание студентите могат да регистрират Студентска тренировъчна компания и да работят по проект, да участват в програмите на организацията в т.ч. в националните състезания.

Петима студенти, получили наградата на „Хуауей Технолоджис България“, стипендианти на фондация „Еврика“ за 2015 и 2016 г., проведоха двуседмична специализация в Китай в Huawei Technologies Co., Ltd. China по програмата на фирмата "Telecom Seeds For The Future", Huawei's global CSR programme.

Най-комплексната използвана форма за практически занимания, базирана на интеграционния метод в специалност Икономика е *Учебно тренировъчна фирма*. Подписано е Споразумение за сътрудничество с Център за управление на тренировъчни фирми на МОН 31.10.2013 г. и са обучени и сертифицирани 14 преподаватели за ръководители на Учебно

тренировъчна фирма, а през 2016 г. е закупен специализиран софтуер за работа в Учебно тренировъчна фирма към ЦУТФ на МОН. Учебното предприятие е форма на практическо обучение в рамките на професионалното образование, обучение и ориентиране чрез работа в симулирана пазарна среда, посредством интегрирано обучение по икономика, маркетинг, финанси, счетоводство, информационни технологии, чужди езици и предприемачество. Работата в учебно-тренировъчната фирма има за цел да изгради у студентите практически знания и компетентности, необходими за професионалната им реализация, както и за успешно интегриране на индивида в икономическия и социалния живот на страната.

В обучението на студентите от специалностите Социални дейности, Специална педагогика и Социална педагогика също се прилагат методи за усвояване на преподавания материал с практико-приложен характер в реална среда. **Лятната практика** на специалностите Социална педагогика и Специална педагогика в Педагогическия факултет въвежда студентите в професионална дейност в социална институция и съдейства за съотнасяне на представата за бъдеща професия с педагогическата реалност и за професионална адаптация.

При **Преддипломния педагогически тренинг и практикум** на специалност Социална педагогика, който се реализира на два етапа, студентите активно се включват в разнообразни форми на социалната работа в социална институция на базата на придобитите по време на лятната практика умения и осъществяват конкретни практически задачи в рамките на институцията. Работата на студентите по време на практиките се наблюдава и контролира пряко от ръководителя на базовата организация, а конкретната работа на студентите се подпомага от социален работник – ментор, определен от ръководителя на базовата организация.

Практическото обучение на студентите от специалност Социални дейности се реализира в рамките на **Професионален практикум и Преддипломен стаж**. Те имат за цел практическо реализиране на знанията и уменията придобити от студентите в професионална среда на социална институция чрез включване в конкретна социална ситуация. Провеждането им съдейства за формиране на умения и компетентности за разработване, организиране и провеждане на традиционен модел за социална работа с конкретен случай; използване и реализиране методи и техники за социална работа; определяне и оптимално използване възможностите и ресурсите на социалните мрежи и връзки между системи с различна степен на активност и важност; формиране на асертивно поведение – отстояване на собствено мнение и позиции, изключващо агресивност. От студентите, приключили практическото си обучение се очаква да вземат решения и проявяват оперативно, рационално и ефективно мислене; да анализират и аргументират подбора на използваните модели и методи; да установяват причините за отклонението от нормата и изготвят социална диагностика на доминантата; да проявяват толерантност и уважение към клиента.

Практическото обучение в Педагогическия факултет е осигурено с указания, специални инструкции и др. методически информационни материали и обезпечено с договори с над 20 базови институции, между които Дирекция „Социално подпомагане“, Дневен център за деца и възрастни хора с увреждания „Слънчев лъч“, Дом за възрастни с умствена изостаналост, Дом за стари хора „Д-р Стефан Смядовски“, Домашен социален патронаж, Кризисен център за деца, Комплекс за социални услуги за деца и семейства, Ресурсен център за подпомагане и интегриране на деца и ученици със специални образователни потребности, Детски комплекс „Вяра, надежда и любов“, с. Кичево и др.

Студентите от специалностите Компютърни технологии за автоматизация на производството, Геодезия, Сигналноохранителни системи и технологии, Инженерна логистика и Системи за сигурност от Факултета по технически науки провеждат част от практическите си занятия в производствени фирми като „Шуменски кадастър“ ЕООД; „Янки“ ООД, Благоевград; „Прецизиинженеринг“ ЕООД, Варна; „Геоакст“ ООД, Варна; SUNSYSTEM-Ltd, PS Electric-

Шумен; СОД Шумен; Национална агенция за сигурност „Телепол“; „Плиска“ ООД; „Шуменско пиво“ ООД; „Алкомет“ АД и др.

Благодарение на партньорските връзки работодателите получават възможност да се запознаят с бъдещите специалисти, да оценят степента на подготовката им и в бъдеще да ги поканят на практика, а след завършване – и на работа по специалността.

Форма на доброволно участие в извънаудиторни практически дейности е участието на студентите в **научни проекти**.

Стратегията за развитие на научноизследователската и художественотворческа дейност на ШУ [2] има за основна цел да стимулира и художественотворческата дейност; развитието на академичния и институционалния научен потенциал, като поставя в центъра на политиката си приобщаването на студентите към провежданите научните изследвания.

Според тази стратегия всеки член на академичния състав, докторант и студент има право на: избор на научната проблематика; информационно обслужване; работа по проект, по международни, вътрешни образователни и научни програми; свободен достъп до материалната база на Университета, необходима за научната и художественотворческата дейност.

Чрез научната си дейност преподавателите въвеждат студентите в процеса на изследователската работа, т.е. създават условия за развитие на научното творчество на обучаваните. Включването на студентите в различни проекти им дава възможност да приложат наученото по време на обучението си и да придобият ценен практически опит за работа в реална работна среда. Проектите създават необходимите условия за стимулиране на студентите да развият практическите си умения, да реализират своите идеи и готовност за професионална кариера. В резултат от участието и работата им по изпълняване на целите и задачите на научноизследователските проекти, студентите се включват като съавтори в редица научни публикации.

Самостоятелната научноизследователска дейност на студентите се насърчава чрез подкрепа на студентските научни сесии и форуми; обмяна на опит; международна и национална мобилност.

Допълнителен стимул за развитие на професионалните компетентности и практическите умения на студентите е и включването им в двата образователни проекта Студентски практики.

Проект BG051PO001-3.3.07-0002 „Студентски практики“ е осъществен с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз: 2013-2015 г. В проекта взеха участие **2984** студенти, ръководени от **208** академични наставници и обучавани от представители на **280** фирми.

Проект № BG05M2OP001-2.002- 0001 – Фаза I Студентски практики е финансиран по оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ на МОН със съдействието на Европейски структурни и инвестиционни фондове. Бенефициент е Министерството на образованието и науката., доп. споразумение № СП-АН- 003/28.09.2016. Участие в проекта взеха **1894** студенти под ръководството на **149** академични наставници с ментори от **181** фирми и организации. В рамките на проектите студентите придобиват практически опит и компетентности, необходими за бъдещата им професионална дейност.

В университета е изградена организация за включване на студентите и в допълнителни форми на практическа активност. Създадени са възможности за участие в проблемни групи, общности по интереси, спортни отбори, музикални формации и други извънаудиторни дейности, които допълнително стимулират творческата активност. Например във Факултета по математика и информатика е създадена *University of Shumen ACM Student Chapter* (студентска секция към Асоциацията по компютърна техника. Проблемни групи към Факултета по хуманитарни науки

са Студентското краеведско дружество, Студентски клуб „Иван Дуйчев“, Студентски археологически клуб „Проф. Иван Велков“, Студентска проблемна група „Медиевистични изследвания“ за студенти и докторанти към Научен център „Преславска книжовна школа“ и др. Към Факултета по природни науки функционират кръжок „Етноботаника“ и кръжок „Физични методи за анализ и контрол на околната среда“. В Педагогическия факултет са изградени и развиват успешно своята дейност Студентска творческа група „Схмеа“, Студентско иконографско ателие, Академична хорова формация „Проф. Венета Вичева“, спортни отбори по баскетбол 3x3; отбор по тенис на маса; отбор по джудо – жени; отбор по хандбал – мъже; отбор по аеробика мъже и жени; отбор по футбол; отбор по волейбол – жени; отбор по лека атлетика и др.

В учебния процес се включват и изявени специалисти от практиката, които водят модули по отделни дисциплини или провеждат публични лекции. Споделяйки своя опит те подпомагат по-добрата практическата подготовка на студентите. В професионално направление 9.1. Национална сигурност водят занятия по дисциплините „Практическа подготовка“ и „Основи на охранителната дейност“ д-р инж. Неделчо Неделчев – експерт по сигурността в „Областна администрация“ Шумен, инж. Делян Узунски – специалист по сигурността в Община Шумен и инж. Владислав Върбанов – изпълнителен директор на Национална агенция за сигурност „Телепол“. В обучението на студентите от професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки се включват омбудсманът на гр. Шумен И. Капралов и Ивайло Савов, член на Комисията по дискриминация (2012-2017), дългогодишен директор на Радио Шумен, в момента директор на програма "Хоризонт" на БНР. В процеса на обучение вземат участие доц. д-р Румен Габровски - КОЦ Шумен, медицинските физици Георги Димов, Ивайло Наков и Калин Николов от КОЦ Шумен, Соня Койчева – ръководител ХМО Шумен, а в обучението на магистрите от професионално направление 4.3 Биологически науки – д-р Мая Кичева – молекулярен биолог във фирма Проген.

Публични лекции пред студентите от различни специалности са изнесли генералният директор на Българското национално радио Александър Велев, Заместник-председателят на Държавната комисия по сигурността на информацията Васил Ризов, Владимир Янков, ръководител сектор „Анализ и контрол на физическата защита“ в АЕЦ „Козлодуй“, д-р Милен Шишков от Центъра по фитомедицина Уелман към Масачузетската обща болница и Харвардския университет; посланикът на Казахстан, Негово превъзходителство Темиртай Избастин, акад. проф. дгмн Тодор Николов – Българска академия на науките, доц. Хуан- Естебан Юпанки – Университет „Сесар Вайехо“, гр. Трухильо, Перу, проф. д-р Jun Xu – Изследователски център за проучване на наркотични вещества към Sun Yat-Sen University, Китай, Здравко Димитров и Стоил Иванов – физик-инженери от Сдружение „Инициатива САТ-1“, проф. Христо Пимпирев – ръководител на ежегодните национални научни експедиции до [Антарктика](#) и председател-учредител на [Българския антарктически институт](#), инж. Тервел Стефанов – експерт от Североизточно държавно предприятие, инж. Боян Тодоров – зам.-кмет по строителството в община Шумен, доц. Красимира Александрова – директор на НБ „Св.Св. Кирил и Методий“, Луис Монтеро – Институт "Сервантес", София, Ирина Гончарова-Вакуловская – РУДН, Москва и др.

Практическото обучение беше тема на специален университетски проект **РД-08-140/02.02.2018** *Мониторинг на образователната и научноизследователската дейност в Шуменския университет "Епископ Константин Преславски" в контекста на взаимодействието образование-наука-практика*". В рамките на проекта е осъществено проучване на формите на практическо обучение в университета, както и на дела на практическото обучение в учебните планове за ОКС „професионален бакалавър“, ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“. Съставена е база данни по специалности и магистърски програми на учебните

дисциплини с практическа насоченост, предприетите действия за осигуряване на практики и стажове в реална работна среда, открити са добрите практики и забелязаните непълноти при организирането, провеждането, отчитането и оценяването на учебните практики и стажове, както и на другите форми на аудиторна и извънаудиторна работа със студентите, свързана с изграждането у тях на практически знания и умения, както и ключови трансверсални компетентности в съответствие с Европейската и Националната квалификационна рамка [3,4]. Съвместно с Университетската комисия по учебна дейност и образователни политики на 17.12.2018 г. е проведена Кръгла маса на тема „Практическото обучение в Шуменския университет – форми, проблеми, добри практики” с участието на зам.-деканите на ОСЗ, членовете на Факултетните комисии по качеството и Университетската комисия по качеството.

За получаване на обективна обратна връзка, която да дава възможност за периодична преценка на нивото на придобитите професионални умения е разработена анкета за проучване мнението на работодателите. В нея са включени въпроси, които засягат нивото на подготвеност на студентите в практически аспект (ниво на компетентност, препоръки и др.). Анализът на резултатите ориентира в основните изисквания на работодателите и съдейства за усъвършенстване на системата за практическа подготовка на студентите.

Обработката на резултатите от проведените в последните години анкети показва, че според 95,45% от анкетираните студентите, завършили ШУ, притежават основни познания в професионалната област, според 90,91% - притежават способности за прилагане на знанията в практиката, а според 81,82% - притежават умения за самостоятелна работа. Следва да се отбележи, че по данни от анкетите една от първите препоръки от страна на работодателите е да се увеличат часовете за практическа подготовка, заложен в учебните планове, въпреки че почти всички дисциплини в учебните планове имат практически елемент в съдържанието си. Поради това остава като приоритетна задача в процеса на изготвяне и актуализиране на учебните планове възможностите за практическо обучение да бъдат оптимално добре структурирани, така че да се поддържа на всеки етап от обучението синергията между теория и практика.

Направеният анализ на резултатите от практическото обучение в отделните професионални направления и образователно-квалификационни степени показва, че в ШУ „Епископ Константин Преславски“ няма образователна програма, в която да не е предвидено практическо обучение. В конкретните специалности практическите занятия са застъпени в различна степен, в зависимост от спецификата на специалността. Те се реализират чрез разнообразни форми, осигурени с необходимите договори с институции, информационни материали и отчетни документи.

В отговор на изискванията, поставени в европейските и национални документи за повишаване компетентностите на завършващите специалисти е необходимо задълбочаване и разширяване на практическото обучение в специалностите, където то заема по-малък относителен дял.

Трябва да се осигури реално и активно участие на приемащите организации при формиране на оценка от производствените практики и стажове, така както това се осъществява в специалностите от професионално направление Педагогика на обучението по... по отношение на педагогическите практики.

Предвид акцента, който се поставя върху подготовката на висококвалифицирани учителски кадри, съществуват неизползвани възможности за разкриване на нови магистърски програми в областта на хуманитарните и на техническите науки, които биха могли да се реализират във факултетите на Шуменския университет.

Благодарност: Настоящата статия е подготвена в резултат от работата по проект № РД-08-91/31.01.2019 г. „Мониторинг на информационната среда в Шуменски университет” от Фонд „Научни изследвания“ на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“.

References:

1. Strategiyazarazvitiena SHU “EpiskopKonstantinPreslavski” 2016 - 2025 g.http://shu.bg/sites/default/files/ksk/Strategiya-2016_22.07.16..pdf
2. Strategiyazarazvitiennanauchnoizsledovatel'skata i khudozhestvenotvorcheskatadeinostna SHU, <http://uninet.shu.bg/>
3. Evropeiskakvalifikatsionnaramka, https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-efq/files/broch_bg.pdf
4. NatsionalnakvalifikatsionnaramkanaRepublikaBulgariya, <https://www.aubg.edu/documents/1536>